

DE MAASGOUW

Orgaan voor Limburgsche Geschiedenis, Taal- en Letterkunde.

PRIJS PER JAARGANG:

Voor Nederland 2 gulden
» België 5 franken

Advertentiën: 10 cent per regel.

Dit blad verschijnt 2 maal per maand onder bescherming van het Provinciaal Genootschap voor geschiedenis en oudheidkunde in Limburg.

De nadruk van artikels, buiten toestemming der schrijvers, is verboden.

Abonnementen, brieven en mededeelingen te bezorgen bij de uitgevers **BOOSTEN & STOLS**, Achter 't Vleeschh. 39, Maastricht

Abonnementen worden eveneens ontvangen bij alle postkantoren en boekhandelaren.

Testament van Gerard van Heeck van 26 April 1474.

Onderstaand testament van een aanzienlijken burger van Maastricht, Gerard *van Heeck*, leerlooier, werd verleden voor den plebaan der St. Nicolaas kerk aldaar. Het bevat talrijke ongekende gegevens en bijzonderheden over die stad, weshalve wij het in zijn geheel laten volgen.

P. D.

Inden name Goids amen. Condich ende openbaer sy allen den ghenen die desen teghenwordighen openbaren brief, als in name van testamenten sullen sien off horen lesen, dat inden jaer der saligher gheboorten, ons heren Jhesu Cristi dusent vierhondert ende vierendeseventich der severder indiction, XXVI daghe inden Aprill, der coronacion (1) ons alre heilichsten Vaders in Goide ende Heren Heren Sixti, vander Godliker voorsyenicheit des namen der vierde Paus, in synen deerden jaer in teghenwordicheit mijns her Godartz Baten, priesters ende plebaen der kerken van sinter Claes Trecht, des creendoms van Ludich ende der ghetughen onder bescreven totten naevolghenden saken geroepen sonderlinghen ende ghebeden, erschenen is, lyflich in synen properen persone eyne eerbaer man, mit name gheheyten, Gherat van Heeck, loere (2), porter der stadt van Trecht, ligghende op synen bedde der crancheit, sieck ende onmechtig van lichame, alst scheyn, nochtan soe was hy by der gracen Goids gesont van herten, reden, memorien ende verstantenisse (3), synre synne over all wale mechtich wesende; aendenckende die broessheit des sterffeliken levens, ende dat neyt sekere en is dan die doot, noch nyet onsekere dan die ure des doots, daerom Gherit testamentmeker voigenoempt heet sich voersien, als wanneer queme die ure synre doot, dat hy nyet bevonden en woerde onversien noch onbewaert, sonder testament, off sonder Sacramenten

der heiligher Kercken te nemen ende te ontfanghen; nam oeck in synen gedachte, dat woert des heilighen propheten sprekende: Ordenyer ende voersich dich, als morghen moetstu sterven; dit aenghesien ende overdacht, soe heeft Gheryt van Heeck testamentmeker voigenoempt oetmoedelyck inden aersten mit groter devocien ende begheerten, dat heilige Sacramente, ende alle syne ander kerkrechten, van mich Her Godert plebaen voirscreven als eyne goet Keersten (1) mensche begheert, ghenomen ende ontfanghen, ende daer na syn testament ende lesten wille, in present ende teghenwordicheyt Gheertruden synre wettigher huysfrouwe teghenwordich wesende, ende alle saken nae in desen testament bescreven consentierende ende believende, van allen synen gueden ghereyde ende eerve den voerscreven testamentmeker ende synre huysfrouwen van God almachtich verleent ende ghegheven syn testament ende lesten wille gheordinyert, gemaect ende gedeclareert, in formen ende manieren nae bescreven. Inden eersten ende boven all beveelt hy ende recommandeert synre ziele Gode van hiemelryck, Marien synre ghebenedieder moeder ende allen hiemelschen heer, in honre hoeden beveel ende macht, als sy vuten kerker syns lichams verscheyden sal werden. Item daer nae heet hy besat ende ghelaten der fabriken der kerken van sinte Lambrechts tot Ludich als voer syn onrecht vercreghen goet, ende onbekande schout, (2) vyfalde groet Trichter peyen eyns te gheven. Item voert aen wilt he ende begheert dat men alle syne wettige schout die hy sculdich mach syn, ende die men inder waarheyt bevynden sall, dat men die metten cost van synre vanninghen voor aen vut van synre ghereydsten haven ende gueden die hy achter laten sal betalen ende vernoeghen sall. Ende daerna heet he revoceert ende wederroepen mit consent orloff ende wille Geertruden synre huysfrouwen voigenoempt, daer teghenwordich wesende, alle ander testamenten die sy hier voermaels in eyngheer manieren ghemaect off ordenyert mochten

(1) Koning.

(2) Leerlooier.

(3) Verstand.

(1) Christen.

(2) Schulden.

hebben. Voert ane Gherit testamentmaker voorgenoemt heet gelaten ende besat als voer sijn ende synre huysfrouwen jaerghetyden jaerlycks ende ewelych inder kerken van sinter Claese te doen ende te halden, eyne marck erflyck aen ende op huys Peter Dolen te Wyck indie Corverstrate gheleghen, nae honre beyder doot te hebben ende te boeren.

Item heet ghelaten der broederschap van onser liever Vrouwen kerken (1) Triecht eynen Rynsgulden eyns te gheven als voer hoem ende syne huysfrouwe ewelyck te bidden. Item Gherit testamentmaker ende syne huysfrouw voorgenoemt Gode te eeren Marien synre ghebenedieder moeder ende des heiligen busscop sinter Rombouts in orber ende behoefte ende te hulpen eyne eerffinessen ter weken eyns inder capellen van sinter Rombout in sinter Hylaris capelle (2) Triecht voerscreven gheleghen te doen, ende celebreren, hebben ghelaten, ende daer toe nae honre beyder doot besat vijff marck erflyck als voer hon beiden ewelyck te bidden. By alsoe oft sake weer ende naemaels ghevyel (3) dat die misse voerscreven bleve staen ende nyet gedaen en worde, dat alsdan honre beider neeste vriende ende maghe van beiden syden die vyff marck voerscreven sullen heffen ende boeren ende daer mit honnen vryen wille doen oen (4) yemants wedersegghen.

Item heet noch gelaten ende besat om Goits willen ende in rechter almissen (5), om te volmaken ende te volbrengen sinter Hylarijs thoren Triecht theene grypen eyns, die welke men nyet gheven noch reynen en sall, der thoren en sy eerst ghemaect ende volbracht als voer denselven syne huysfrouwe ende honre beider vriende ewelyck te bidden.

Item hebben noch ghelaten ende besat in orbaer ende behoefte der broederschap van onser liever Vrouwen altaer inder voerscreven capellen van sinter Hylaris gelegghen vyff grypen eyns als voer hen beiden te bidden.

Item daer nae hebben sy noch ghelaten ende ghesat der broederschap van sinter Barbaren Capellen te Mynderbroederen staende ouch vyff gripen eyns als voer hon beyden ende daer sys (6) voer begheerende syn (7) ewelick te bidden.

(1) De broederschap van kapellanen.

(2) De kapel van den H. Hilarius lag op de St. Pieterstraat bij de Steenenbrug; zij was van oude dagteekening; reeds in de XIIIe eeuw wordt zij vermeld, en behoorde aan het kapittel van O. L. Vrouwekerk. Na de herroeping van het edikt van Nantes werd aan de fransche gereformeerden die, uit Frankrijk gevlucht, zich te Maastricht gevestigd hadden, deze kapel voor hunne godsdienstoefeningen afgestaan. In 1732 werd zij herbouwd, zooals ze thans nog staat, en is heden nog de kerk der Waalsch-gereformeerde gemeente.

(3) gebeurde.

(4) zonder.

(5) zuivere aalmoes.

(6) zij het.

(7) begheerende syn = begeren, verlangen.

Item Gherit testamentmaker ende syne huysfrouwe hebben voert aen ghelaten ende besat om Goits willen ende in rechter almissen den couvent van den Mynderbroederen Tricht als voer honre beider jaergetyt jaerlycks inden voerscreven cloester te doen ende te halten, vyff ende twintich grypen eyns nae konre beyder doot te gheven ende te hebben.

Item heet noch gelaten ende besat mit consent, orloff ende wille synre huysfrouwen vurgenoemt in orbaer ende behoefte eyns custers te Mynderbroederen nu off namaels wesende eyn halve marck erflyck aen ende op guet Heynen van Welle Triecht op die moente (1) gheleghen nae honre beyder doot te gheven ende voer hon beiden ewelyck te bidden.

Item hebben voert aen ghelaten ende om Gods wille besat den armen luden in sinter Aechten gasthuys (2) dagelyks comende, opten heiligen jaers avont ende XIII avont (3), hon dan ter tyt te gheven ende te reynen Gode ter eeren Marien synre gebenedieder moeder ende der heiliger ionffrouw Sinter Aechten opdat die arme menschen ende lude daer comende alsdan blyde ende vrolych moghen syn op die voerscreven avonds om syns te gedenccken ende ewelyck voer hoem te bidden, eyne halve marck erflyck aen ende op huys Heynen van Wellen op die moent gheleghen nae honre beider doot te gheven.

Item heet ghelaten ende besat *Daemen Tantz* sone synen peteren in die Jodenstrate drie Rynsgulden eyns te gheven als voer den selven ende syne huysfrouwe ewelyck te bidden; Ende desgelycks heet he ouch ghelaten ende besat Mertyn Ridders soon op die hoofstat (4), twee Ryns gulden eyns als syns te ghedencken ende voer hem te bidden.

Item Gheryt testamentmaker voorgenoemt heeft ghelaten ende besat om Goits willen ende in rechter almissen Heyne Kellen scene twintich grypen Triechter peyen eyns te gheven nae honre beider doot als voer hoem ende syne huysfrouwe te bidden. Ende des ghelycks heet he ghelaten ende besat Kernen te Wyck wonende vyff gripen eyns als voer hoem ewelyck te bidden.

Item Gherit testamentmaker voorgenaemt heet ghelaten ende besat om Goits wille te gheven eynen onghers

(1) De Muntstraat.

(2) Het gasthuis der H. Agatha was gelegen in de Tafelstraat, die naar gemeld gasthuis voorheen de St. Aechtenstraat genoemd werd. Om trent 1650 werd dat gasthuis opgeheven en de goederen bestield door de fabriek van O. L. Vrouwekapittel en in 1717 de gebouwen van het gasthuis door die fabriek verkocht met pauselijke vergunning.

(3) XIII avont = Driekoningen-avond.

(4) De Havenstraat.

gulden (1) off die werde daer voer als voer hoeme ende syne vriende daer hys voer begheerende is ewelyck te bidden. Item heet noch gelaten ende besat Mechtild Poelen te Lenculen thiene grypen eyns noe honre beyder doot te gheven als voer hon te bidden.

Item heet ghelaten ende besat Claes soene van Stochem eyn pansyer ende des voirscreven Claes vader synen royen tabbart ende Godert Cobben oeck eyn pansier als syns te gedencken ende voer hem te bidden ewelych.

Item voert aen Gherit testamentmaker voorgenoempt leet voert aen ende beset Geertruyen synre huysfrouwen vierhondert grypen die welke men belegghen sall aen guede erfguede vanden welken erfguede Gherart testa-
[ment]maker voirscreven baghert ende wille dat nae doot synre huysfrouwen Met Cobben in haers vaders stadt (2) stoen sall ende die eerffguede mithebben ende deylen sall.

Item noch wille der vurgenoempte Gherit testamentmekere ende begeert dat Kathryne Kellen syn suster van allen erfguede die van Gherits syden comen syn nae doet synre huysfrouwen mit hebben ende deylen sall.

Item alle alsullighe schout als Jan Adams wonende te Beedborch hoem schuldich is leet die vurscreven Gheryt ende beset Paes in den wan, Triecht wonende, als syns te gedencken ende voer hem te bidden synen vryen wille daer mit te doen oen ymants wederseggen (3).

Item heet gelaten ende besat Jan Vriens, Margrieten Bollen ende Neeleken hours suster ende eyne ygheliken van hon dryen eyne sylveren lepel, als syns te gedencken ende voer hem te bidden. Ende des ghelycks heeft hy ghelaten ende besat Damen Tants synen besten swarten tabbart. Item heet gelaten ende besat synre suster Cathrynen eyn sylveren cruessen ende des gelycks Erneken van Meer eyn sylveren cruessen, alsoe verre als hy priester werden wille ende nae honre beider doet te hebben. Item heet ghelaten ende bestat Theus Doems twee Ryns gulden, eens te gheven, ende synen peteren, Margareten Bollen soene, vyff grypen eyns, ende desghelycks Wyrick synen knape synen esolen tabbart.

Item noch eest Gheryts des testamentmekers begheerte ende leste wille oft gheviel dat Cathryne Kellen des voirscreven testamentmekers suster, eer aefflyvich worde, off storve, dan haer soen, dat haer soen alsdan staen sall inder moeder stadt.

Item ouch is des vurgenoemden testamentmekers begheerte ende leste wille oft sake woer dat Mette Cobben eynighe kender kreghe ende achter liete dat die kinder oeck soelen staen in die stadt der moeder.

Item Gherit der testamentmaker voerscreven heet begheert ende wille dat men syn lichame begraven sal te Minderbruederen (1) Tricht in syns broeders graff daer in den cloester staende.

Item heet voert aen ghelaten ende besat Godert van Meer, Daemen Tantz en Reyner van Meer ende eyne yghelicken van hon eyn sylveren cruessen (2) om raet, daet, bystant synre huysfrouwen te doen ende te bewysen nae inhalt des testaments daer sy honre in te doen sall hebben. By alsoe oft gheviell dat sy des niet en deden off doen en wolden ende synre huysfrouwen gheynen bystant en deden off en bewesen, dat sy alsdan berouft soelen syn van den ghenen hon ghelaten ende besat in den testament oen yemants wedersegghen.

Item noch eest (3) Gherits testamentmekers begheerte ende leste wille oft yemant anders in desen testament noch ghenoept sich wederspenich off rebel maecte teghen dit voirscreven syn testament dat die ouch berouft sall syn syns besetsels (4) off letyngghen hon besat ende ghelaten oen yemants wederseggen. Voert aen alle ander syne guede erve ende gheryde overende (5) boven besetsel (6), schout ende vennynghe Gheryt des testamentmekers voirgenoempt leet hy ende beset Geertruden synre huysfrouwen vurscreven. Van den wellighen vurscreven testament Gheryt der testamentmaker voorgenoempt moempde, choer (7), ende deputierde syne executoers Gheertruyt syne huysfrouwe voirscreven, Goert van Meer, Daem Tant ende Reyner van Meer vurgenoempt in manieren boven beschreven, tot willighen handen hy alle syne guede erve ende gheryde seet ende beveelt die te gheven ende distribuieren nae inhalt des testaments vurscreven, beheltelyck altyt ende vut ghenomen den voirscreven testamentmaker volkomen macht ende vryen wille dit teghenwordich syn testament alsoe decke ende mennichwerff alst hoem gelieven sall te meerderen off te menderen toedoen ende affdoen. Dits testament ende leste wille Gherarts van Heeck voirscreven, dat wellich he wille ende begheert van crachten ende machten ghelalden te hebben nae rechte van testamente off codicillen off in eynghe andere manieren dat der letste wille dergheene die aefflyvich werden van valor ende maecht sy ende blyven mach, nyet wederstaende off hier in vergheten mochten syn off achtergelaten weeren eynghe poenten, hoecheiden off solempnityten daer toe schuldich ende behoerlych te gheschieden in gheysteliken off werent-

(1) Hongaarsche gulden.

(2) In de stadt = in de plaats van.

(3) Tegenspreken.

(1) Minderbroeders.

(2) Cruessen hetzelfde als kroes, is een drinkbeker, drinkschaal.

(3) is. (4) legaat. (5) overblijvende.

(6) besetsel hetzelfde als besettingh = legaat. (7) koos.

liken rechten. In orconde der waarheit der saken ende poenten voirscreven Geryt testamentmaker voirgenoompt begheerde van mich her Goert Baten, priester ende plebaen voerscreven desen teghenwordighen brieffe in name van testament gemaectt ende mitter kercken ghewoentlicken seghele besieghelt te hebben. Daer syn mit mich by over ende aen gheweest eersame lude mit name Art Cobben der alde, Art Cobben syn soon, Hubrecht Melis, Mechtilt Goerds huysfrouwe van Meer Paes in den Wan en Peter Pyerkens als ghetughen daartoe gheroepen sonderlinghen ende ghebeden.

VENLONIANA.

In het „Venloosch Nieuwsblad” van 9 Mei 1900 lezen wij volgend ingezonden stuk :

Geachte heer Redacteur,

Beleefd verzoek ik U, 't volgende een plaatsje te willen geven in uw blad.

In onze goede stad is een straat, die den naam draagt van Mercatorstraat. Dat hier niet moet gedacht worden aan den Antwerpschen kartograaf, Gerhard Kremer, genaamd Mercator, (1512—1594) die in 1554 een groote kaart van Europa teekende en in 1569 zijn wereldkaart vervaardigde, volgens de naar hem genoemde, en beroemd geworden Mercatorsprojectie (1) is begrijpelijk. Dezer dagen vond ik echter een Michael Mercator „van Venlo” vermeld in het „Vaderlandsch Museum voor Nederduitsche Letterkunde, Oudheid en Geschiedenis, uitgegeven door prof. C. P. Serrure van Gent (2). In hoofdzaak las ik daar de volgende bijzonderheden over hem : Michael Mercator (of Kremer) werd te Venlo geboren in 1491. De schrijver — blijkbaar Serrure zelf (3) — meent hem te mogen beschouwen als een leerling van den beroemden Albrecht Durer (1471—1528), die ook graveur was ; „of ten minste als iemand, die zich de groote vorderingen, welke Durer aan de kunst had toegebracht, ten nutte had weten te maken.” Onze Mercator trok naar Engeland, waar zijn kunst hem niet alleen een aanzienlijk fortuin bezorgde, maar waar hij tevens door Hendrik VIII, „tot de ridderlijke waardigheid verheven wierd.” Omstreeks 't jaar 1539 kwam hij te Venlo terug, waar hij, naar 't schijnt, tot aan zijn dood bleef wonen.

(1) De kaarten van den Antwerpschen Mercator zijn onder den naam van „Atlas”, — de eerste maal, dat deze naam voor kaartenboek gebruikt werd, — uitgegeven, in 't jaar 1595 en gingen daarna over in 't bezit van de familie Hondius, waarvan een lid, Jodocus Hondius (1563—1611) zelf ook globes en kaarten heeft vervaardigd. Mercator's Atlas werd in de 17^e eeuw meermalen herdrukt.

(2) Gent, Hoste en Den Haag, Nijhoff 1855 dl. I, p. 253 vgg.

(3) Zie de voorrede.

Bij dit artikel is gevoegd de afbeelding van een zilveren medaille met 't borstbeeld van zekeren : „Henricus Andrius Sittardus artium et medecine doctor”, gelijk 't randschrift zegt, geslagen in 't jaar 1541. De geleerde, wiens facie hier in zilver godreven is, heeft een zoogenaamden „doktors-hoed” op, een pelsmantel aan en op de borst een prelatenkruis aan een ketting van paarlen. De verdere beschrijving van deze medaille en wie de geleerde H. A. Sittardus vermoedelijk is, kan de belangstellende lezer zelf vinden in 't geciteerde artikel ; doch dat behoeft ons hier niet verder bezig te houden. De schrijver ervan beweert, dat dit de vierde „medalie” is, die hij van M. Mercator kent.

Kan ook iemand zekerheid geven, dat de hier besproken Mercator de man is, naar wien, in 1882 — als ik wel ben ingelicht — de bovengenoemde straat genoemd is ?

U dankend voor de verleende plaatsruimte,

Hoogachtend,

Uw dw. dr.,

P. C. G. J. M. OLIJSLAGER, Venlo.

V a r i a .

In de kerk te Beesel was voorheen gelegen een altaar, toegewijd aan de H. Gertrudis. Aan dat altaar schonk Eva de Mosa, alias de Besel, bij testament van 5 Augustus 1374, zeven *plackones*. Aldus eens acte bij de archieven van het klooster Maria-Weide te Venloo.

Johan van Reyde was in 1461 schout van het ambt Kriekenbeck.

Advertentie

Verschenen bij LEITER-NYPELS te Maastricht :

De Limburgsche Gemeentewapens,

DOOR

J. M. H. EVERSEN,

Amanuensis bij het Rijksarchief in Limburg,

EN

J. L. MEULLENERS,

Pastoor te Heer.

596 bladzijden royaal 8° met 80 afbeeldingen van gemeentewapens, in geillustreerden omslag, fl. 4.— ; franco per post na toezending van dit bedrag aan den uitgever.

Dit werk geeft een beknopt geschiedkundig overzicht van elk der Limburgsche gemeenten.

Druk Boosten & Stols, Maastricht